

Teoloji ve Antropoloji Perspektifinden
DİN ve KÜLTÜR İLİŞKİSİ
-II-

Editörler

Doç. Dr. Abdulvasıf ERASLAN

Dr. İsmet TUNÇ

EskiYeni Yayınları: 138

Teoloji ve Antropoloji Perspektifinden
DİN ve KÜLTÜR İLİŞKİSİ
-II-

Editörler
Doç. Dr. Abdulvasıf ERASLAN
Dr. İsmet TUNÇ

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Mizanpaj ve Kapak
FCR

Baskı ve Cilt
VADİ GRAFİK TASARIM VE REKLAMCILIK LTD. ŞTİ.
İvedik Org. San. 1420. Cad. No: 58/1
Yenimahalle/ANKARA • Tel: 0 312 395 85 71
(Sertifika No: 47479)

1. Baskı: Ekim 2022

ISBN: 978-625-7673-50-1

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1
Ulus-Altındağ/ANKARA • Tel: (0312) 310 08 60
Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

Teoloji ve Antropoloji Perspektifinden
DİN ve KÜLTÜR İLİŞKİSİ
-II-

Editörler
Doç. Dr. Abdulvasıf ERASLAN
Dr. İsmet TUNÇ

Ankara 2022

Doç. Dr. Abdulvasıf ERASLAN

Abdulvasıf Eraslan, Diyarbakır'ın Kulp ilçesinde dünyaya geldi. İlköğretimini Batman'da tamamladı. Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde lisansını tamamladı. 2014 yılında *Hamza b. Abdullah el-Melibârî'nin Hadis Problemleri ile İlgili Görüşleri Üzerindeki Tartışmalar ve Değerlendirilmesi* konulu teziyle Erciyes Üniversitesi'nde hadis alanında yüksek lisans, 2019 yılında ise *Kâdi Abdülcebbar'da Haber Nazariyesi* isimli teziyle Dicle Üniversitesi'nde hadis alanında doktor unvanını almaya hak kazandı. 2022 yılında doçentlik unvanı alan Eraslan, 2010-2017 yılları arasında Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde farklı görevlerde bulundu. 2017-2019 yılları arasında Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde araştırma görevlisi ve doktor öğretim üyesi olarak çalıştı. *Mutezile'de Haber Teorisi (Kâdi Abdülcebbar Örneği)*, *Hadislerde Hak Kavramı (Kütüb-i Sitte Özelinde)* kitapları, *Teoloji ve Antropoloji Perspektifinden Din ve Kültür İlişkisi-I'* (ed. İ. Tunç ile birlikte) editöryal kitap çalışması, çeşitli konularda yayımlanmış makale ve tebliğleri bulunmaktadır. Halen Batman Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi'nde çalışmalarına devam etmektedir.

Dr. İsmet TUNÇ

İsmet Tunç, Van'ın Erciş ilçesinde dünyaya geldi. İlk, orta ve lise eğitimini burada tamamladı. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Antropoloji Bölümü'nde lisans, aynı üniversitede Sosyal/Kültürel Antropoloji alanında yüksek lisans yaptı. Doktora eğitimine başladığı Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi'nden, *Türkiye'de Dinler Tarihi Çalışmalarında Antropolojinin Etkisi* isimli çalışmasıyla mezun oldu. "Antropoloji ve Din" adlı telif kitabı ile "Teoloji ve Antropoloji Perspektifinden Din ve Kültür İlişkisi-I" (ed. A. Eraslan ile birlikte) adıyla basılmış editöryal çalışması; değişik konularda yazılmış makaleleri, kitap bölümleri ve tebliğleri bulunmaktadır. Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, dinler tarihi alanında akademik çalışmalarına devam etmektedir.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ -----	7
TEKNO-KÜLTÜR ZAMANLARINDA DİN: KADİM BİR BAĞIN SERENCAMI <i>Dr. Talip DEMİR</i> -----	11
DEĞİŞEN ŞARTLAR KARŞISINDA FIKHİN/İSLÂM HUKUKUNUN KÜLTÜREL KODLARA YAKLAŞIMI <i>Dr. Mehmet CENGİZ</i> -----	37
TEFSİR MÜKTESEBATINDA KÜLTÜREL DOKUNUN YORUMA ETKİSİ <i>Dr. Mustafa YILDIZ</i> -----	81
ÇOKKÜLTÜRLÜLÜK VE KÜLTÜRLERARASILIK EKSENİNDE DİN VE EĞİTİM <i>Dr. Mustafa Cabir ALTINTAŞ</i> -----	125
DİN-KÜLTÜR İLİŞKİSİ BAĞLAMINDA İBRAHİMİ DİNİ GELENEKTE BAZI ORTAK KÜLTÜREL UNSURLAR <i>Doç. Dr. Kasım ERTAŞ</i> -----	175
İNANÇ TURİZMİ VE KÜLTÜRÜN BİR ÖĞESİ OLARAK BELİRSİZLİK <i>Doç. Dr. Çağdaş ERTAŞ</i> -----	199
KÜLTÜREL İLİŞKİLER BAĞLAMINDA İSLÂM ÖNCESİ TÜRK İNANÇLARI <i>Aykut ÖZER</i> -----	219
ÇİN'DE DİN VE KÜLTÜR İLİŞKİSİ <i>Dr. Musa Osman KARATOSUN</i> -----	265
YAZARLAR HAKKINDA -----	315

ÖN SÖZ

Dinî yaşantıyla kültürün şekillenmesi arasında canlı bir bağ bulunmaktadır. Bir taraftan dinî yaşantı kültürü inşa ederken öte yandan kültürel ortam da dinin şekillendirilmesinde ciddi bir paya sahip olabilmekte ve dinî metinlerin inşasında görünürlüğünü hissettirebilmektedir. Bu açıdan din-kültür ilişkisi çoğunlukla antropolojik bir perspektifi zorunlu kılmaktadır. Çünkü insan içinde doğup yetiştiği ortamın bir bireyi olarak kendisini çevresinden ve ailesinden edindiği kültürel birikimle tanımlar. Bu tanımlama araçlarının başında din gelir ve insan hayatının en önemli dinamiklerinde başat rol oynar. İnsanın varoluşsal soru, sorun, sorgulama, anlama ve araştırma sürecinin tümü bu dinî gelenek içinde gerçekleşir. Bu gelenek bugün sadece belli coğrafya ya da ülkelerden müteşekkil olmayıp kültürel aktarımla dünyanın pek çok yerinde görünür olmaktadır.

Dini tecrübenin en duru ve sağlıklı şekliyle anlaşılabilmesi için her iki alana ait öğelerin tespit edilmesi önem arz etmektedir. Bu sayede değişkenlik arz edebilecek yerel unsurlar ile sabit ilke olma özelliğini gösteren evrensel değerler tespit edilebilecektir. Evrensel ve daimi olan dini düşünceler ancak bu sayede asırlar ötesine hitap edebilecek ve asırların idrakine sunulabilecektir. Farklı zamansal dönemlerde hayat bulmuş her bir dini metin yazıldığı döneme dair izler taşıdığından bu farkındalık şuuruyla/idrakiyle anlaşılma çabası özün kaybolmasına engel olacaktır. Ancak din kutsalla doğrudan ilintilendirildiğinden dini metinler ve onun pratik karşılığı uygulamalarda yer alan mahalli unsurlar zamanla kutsal olarak addedilebilmekte ve dokunmazlık zırhına bürünebilmektedir. Bu da

kaotik dini metin ve anlayışların ortaya çıkmasına neden olabilmektedir.

Bu durum, farklı zaman dilimlerinde hayat bulmuş dinsel yorumların anlaşılması ve belirli bir inanç etrafında kümelenmiş insanların kutsalla ilişkilerini anlama-anlamlandırmada yeni metotların geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır. En azından bu metinleri ve kitlesel oluşumları tahlil edebilecek metodolojiler geliştirilene dek buna zemin hazırlamasını sağlayabilecek veya buna destek olabilecek düşünsel çabaların gösterilmesi bir gereklilik olarak görülmelidir.

Bu gayeye matufen din ve kültür ilişkisi üzerine çalışmaların ilgi gördüğü bu zaman diliminde, İslami İlimlerin farklı alanları içerisinde din ve kültür etkileşimine işaret eden “*Teoloji ve Antropoloji Perspektifinden DİN ve KÜLTÜR İLİŞKİSİ-I*” adlı editöryal çalışmamız 2021 yılında okuyucuyla buluşmuştu. Bu doğrultuda özellikle din alanında yapılan çalışma ve değerlendirmelerde kültürün önemini vurgulayan konulara yer verilmişti. Konunun önemi düşünüldüğünde, bütüncül bir bakış açısının sunulabilmesi adına çalışmanın devam ettirilerek genişletilmesinin faydalı olacağı kanaatine varılmıştır. Ayrıca bu çalışmada yer almayan çeşitli konuların kültürle olan münasebetini ortaya koyma gerekliliği bizi bu serinin ikinci kitabını hazırlamaya yönlendiren ikinci bir etken olmuştur.

Bu çalışmayla ülkemizde sosyal bilim müktesebatına çoklu bilim anlayışına sadık kalarak genel okur kitlesinin din ve kültür ilişkisi hakkında farklı alanlardan metinler okumasına katkı ağılamayı umuyoruz. Bir deneme girişimi olarak nitelenebilen bu çalışmaların daha iddialı çalışmalara kapı aralaması temennimizdir.

Elbette ki bu çalışma dizisi temelde İslamî terminolojinin hakim olduğu metinlerden oluşmaktadır. Bu anlayış çerçeve-

sinde İslamî geleneğin anlaşılmasında din ve dinin gelenek içindeki yerinin daha iyi anlaşılması için farklı İslamî ilim dallarının bu konudaki anlayış ve yaklaşımı önem arz etmektedir. Çünkü din, nihayetinde toplumsal bir kurumdur ve toplumsal bir kurum olarak dinamik bir yapı arz etmektedir. Aynı zamanda bu yapı sürekli değişim ve dönüşüm geçirerek farklılaşabilmektedir. Bu bağlamda dinî olanın değişim ve dönüşümünü iyi şekilde anlayabilmek dinin geçmiş, mevcut ve gelecek tasavvurları hakkında en iyi kanaatlere varmaya yardımcı olacaktır.

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında bölümleriyle katkı veren yazarlarımıza, eserin basım aşamasında özverili yaklaşımlarıyla bizlere yardımcı olan Eskiyei Yayınları adına Hüseyin Nazlıyıldırım beye ve yayınevinin değerli çalışanlarına en derin şükranlarımızı sunuyoruz.

Editörler

Doç. Dr. Abdulvasıf ERASLAN

Dr. İsmet TUNÇ

Batman/Şırnak

Ekim 2022